

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBATSELA 2021

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 10.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO YA 1****1.1 Thušo ya tšhelete ya NSFAS ke sentšwelakae go bahloki. Taodišokanegelo/Taodišotlhaloši.****Taodišokanegelo**

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Malapa a go ba le letseno la fase a a thušega.
- Baithuti ba amogelwa dithutong tša godimo.
- Baithuti ba kgona go fepa malapa a bo bona ka yona tšhelete ye.

[40]**1.2 Re ka kgona ge fela re ka thekgana.****Taodišokanegelo**

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Batho ba swanetše go šomišana mmogo go fihlelela ditharollo.
- Ge motho a dirile tše botse o swanelwa ke go retwa le go tumišwa gore batho ba sepele mehlaleng ya gagwe.
- Thekgo, tirišano le tshepelommogo di tliša kagišano.

[40]**1.3 Mo tlogele, o tla di bona...****Taodišokanegelo/Taodišotlhaloši.****Taodišokanegelo**

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Motho wa go fiwa dikeletšo gomme a se di tšee.
- Baeletši ba feleletša ba mo ngala.
- Mafelelong o a itshola.

[40]

1.4 **Tshenyegelo yeo e hloiwago ke go kgaotšwa ga mohlagase ka Afrika-Borwa.**

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Badudi ba ikhwetša ba hloka ditirelo tša motheo.
- Dikgwebo di a lahlegelwa ka tsela ya go loba dithoto.
- Moruo wa naga o a fokola.

[40]

1.5 **O mo tšhabe mogwera.**

Taodišokanegelo/ Taodišotlhaloši.

Taodišokanegelo

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Bobe bjoo mogwera a go dirilego bjona.
- Kamano ya lena ka morago ga moo.
- Seo o ithutilego sona ka segwera sa lena.

[40]

1.6 1.6.1 **Taodišokanegelo/ Taodišotlhaloši.**

Taodišokanegelo

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Go hlolwa ke eng?
- Go ama maphelo bjang?
- Go ka efogwa bjang?

[40]

1.6.2 **Taodišokanegelo/ Taodišotlhaloši.**
Taodišokanegelo

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Bo hlolwa ke eng?
- Bo hlolega neng?
- Bo ka thibelwa bjang?

[40]

1.6.3 **Taodišokanegelo/ Taodišotlhaloši.**

Taodišokanegelo

Ka taodišokanegelo, mongwadi o a laodiša/anega ka tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Taodišotlhaloši

Ka taodišotlhalošo mongwadi o hlaloša se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela hlogo yeo go hlalošwago ka yona.

Mohlala:

Molekwa a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Diphetogo tše di tlišwago ke theknolotši.
- E ama maphelo bjang?
- E šomišwa ke bomang?

[40]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 40

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE**POTŠIŠO YA 2****2.1 LENGWALO LA SEGWERA/SETLWAEDI (GO KGOPELA MAELE)**

Dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa lengwalo le:

- Lengwalo le swanetše go laetša gore mongwadi o tsebana bjang le moamogedi.
- Diteng tša lengwalo di swanetše go tšweletša polelo ye e laetšago kgopelo ya tlhahlo.
- Retšistara, polelo le segalo e be tša go kgopela maele.
- Lengwalo le laetše tše di latelago:
 - Sebopego le botelele tša maleba.
 - Aterese ya mongwadi/moromedi.
 - Madume/Matseno.
- Mafetšo a maleba bjalo ka 'Wa gago' le leina/Ke nna .../Motswala'go ...

[20]**2.2 LENGWALO LA SEMMUŠO (LENGWALO LA GO LEMOŠA)**

Dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa lengwalo le:

- Retšistara, polelo le segalo e be tša maleba.
- Sebopego le botelele e be tša maleba.
- Aterese ya mongwadi le moamogedi di tšwelele.
- Madume/Matseno.
- Hlogo ya taba.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tša maleba.
- Diteng tša lengwalo e be tša go laetša temošo.
- Mafetšo a maleba bjalo ka 'Ke nna .../Wa lena ...
- Maina, sefane le mosaeno.

[20]**2.3 PEGO**

Pego e swanetše go laetša tše di latelago:

- E be ka lepokisaneng.
- E tšweletše matseno, mmele le mafelelo.
- Diteng tšeo di lebanego le kgobalo ya mmapadi.
- Diteng di akaretše dikgopolo le dikgopolotlaleletšo tše di laetšago go gobala.
- E laetše kgodišo ya tatelano ya dikgopolo.
- Tšhomišopolelo ya maleba.
- Retšistara le segalo tša maleba.
- E laetše bohlatse bjo bo kgodišago mabapi le kgobalo.
- Leina le boitsebišo bja mongwadi le mosaeno.

[20]

2.4 POLEDIŠANO**Dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa poledišano:**

- Ditšhupasefala di laetšwe ka tshwanelo.
- Maina a bakgathatema a be ka letsogong la ngele.
- Go šomišwe dikgorwana maineng a bona.
- Go be le matseno le mafelelo a go goga šedi ya mmadi.
- Mmadi a kgone go hwetša sererwa ge a dutše a e bala.
- Bakgathatema ba swarelele sererwa.
- Ba laetše tsebo ye e tseneletšego ya polelo, go swana le:
 - Polelo go laetša bohlatse.
 - Dikamano tša maatla.
 - Seo se hlotšego ntwā.
 - Tharollo.
- Ba ka šomiša mabokgoni a go rerišana gore go fihlelelwe tumelelano. **[20]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**POTŠIŠO YA 3****3.1 Karata ya taletšo****E laetše tše di latelago:**

- E be ka lepokisaneng.
- Leina/maina a bamengwa.
- Tšatšikgweri la moletlo.
- Nako.
- Lefelo.
- Morero.
- Retšistara le polelo e be tša maleba.
- Fonte e be ya maleba.

[20]**3.2 Pukutšatši****E laetše tše di latelago:**

- Tšatšikgweri.
- Ngwaga.
- Lefelo.
- Ditiragalo tša matšatši a mararo.
 - Letšatši la 1.
 - Letšatši la 2.
 - Letšatši la 3.
- Ngwala ka motho wa pele.
- Polelo e be ya maleba.

[20]**3.3 DITAELO****Dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa ditaelo:**

- Tšhela sehlare ka meetseng.
- Tšea lešela leo o le filwego o e hlapiše.
- Ema sebakanyana sa metsotso e lesome gore e ome.
- E phurulle boya/ e kame boya.
- E fe dijo tša yona go ya ka dinako tšeo o di filwego.
- E beele meetse a go nwa.
- E bapadiše pele e robala.
- E hlwekišetše ngwakwana wa yona wa bodulo/borobalelo.
- E alele malao gabotse.
- E robotše.

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80

KAROLO YA A: RUBRIKI YA GO LEKOLA TAODIŠO [40]**ELA HLOKO:**

- Diriša rubriki ye ge o swaya ditaodišo (Lephephe la 3, KAROLO YA A).
- Meputso ya 0–40 e arotšwe ka magato a MAHLANO a ditlhalošo.
- Mo go diteng le peakanyo le magato a tlhalošo a mabedi a godimo (bokgoni bja go ikgetha le bokgoni bja maemo) le lengwe le le lengwe le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo.

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40]

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG LE PEAKANYO (Go araba dipotšišo) -Tatelano ya dikgopolo ge go dirwa peakanyo. -Temogo ya morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano.	Legato la godimo	22–24 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	18 -Potšišo e arabilwe gabotsebotse. -Dikgopolo di kgahliša kudu ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botsebotse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	12–16 -Karabo e a kgotsofatša. -Dikgopolo di tlemagane ebile di a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše kaone go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	7–11 -Tlemagano ya dikgopolo ga se ya maleba. -Dikgopolo ga di tšwelele gabotse ebile ga di bontšhe boitlhamelo. -Tatelano le tlemagano ya dikgopolo di tšwelela gannyane.	0–6 -Molekwa o tšwele tseleng kudukudu. -Dikgopolo di hlakhlakane ebile ga di nepiše. -Dikgopolo ga di nepiše hlogo ebile di a ipoeletša. -Ga go tatelano le tlemagano ya dikgopolo.
		MEPUTSO YE 24	19–21 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo eupša e hloka boleng bja sererwa sa maemo a godimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	17 -Potšišo e arabilwe gabotse. -Dikgopolo di a kgahliša ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.		

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
<p>POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE</p> <p>-Segalo, retšistara, mongwalelo, tlotlontšu ya maleba ya morero le dikamano. -Kgetho ya mantšu -Tirišo ya polelo le melawana, maswao, popopolelo le mopeleto.</p> <p>MEPUTSO YE 12</p>	<p>10–12</p> <p>-Polelo ya maemo a godimodimo ya go ba le segalo se maatla. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo goba mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari.</p>	<p>8–9</p> <p>-Polelo ke ya maemo a godimo ya go ba le maatlakgogedi. -Segalo ke sa maleba sa go ba le maatlakgogedi. -Diphošwana tše nnyane tša popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe gabotse.</p>	<p>6–7</p> <p>-Tirišo ya polelo e a kgotsofatša eupša e na le diphōšo. -Segalo se a kgotsofatša eupša mebolelwana ga se ya dirišwa ga kaalo.</p>	<p>4–5</p> <p>-Tirišo ya polelo ga e kgotsofatše. -Ga go phapantšho ya mafoko. -Tlotlontšu ga se e kaalo.</p>	<p>0–3</p> <p>-Polelo ga e kwešišagale. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudukudu moo e lego gore e dira gore ditaba di se kwešišagale.</p>
<p>SEBOPEGO</p> <p>-Ponagalo tša sererwa. -Tšwetšopele ya ditemana le tlhamo ya mafoko.</p> <p>MEPUTSO YE 4</p>	<p>4</p> <p>-Tšwetšopele ya sererwa ke ya maemo a godimodimo. -Tlhalošo ya dikgopolo ke ya maemo a godimodimo. -Tlhamo ya mafoko le ditemana ke ya go ikgetha, ya maemo a godimodimo.</p>	<p>3</p> <p>-Tatelano ye botse ya tšwetšopele ya dintlha. -Tlemagano ye botse ya dintlha le dikgopolo. -Mafoko le ditemana di beakantšwe ka makgethe.</p>	<p>2</p> <p>-Dintlha tša maleba di tšweleditšwe. -Mafoko le ditemana di hlamegile gabotse. -Taodišo e a kwagala.</p>	<p>1</p> <p>-E na le dintlha tša nnete -Mafoko le ditemana di na le diphōšo. -Taodišo e a kwagala eupša e na le mafokodi.</p>	<p>0</p> <p>-Dintlha tša maleba ga di gona. -Mafoko le ditemana di fošagetše. -Taodišo ga e kwagale.</p>

KAROLO YA B LE YA C: RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE KOPANA LE TŠE TELELE TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 20]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
<p>DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO</p> <p>(Go araba dipotšišo le dikgopolo) -Tatelano le peakanyo ya dikgopolo. -Morero, baamogedi, dinyakwa/dipharologantšho le dikamano.</p> <p>MEPUTSO YE 12</p>	<p>10–12</p> <p>-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo ke tše bohla tša go tšwa mahlalagading. -Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwi. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo. -Tihalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.</p>	<p>8–9</p> <p>-Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjoo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa. -Molekwa ga se a tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke tse botse. -Tihalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae.</p>	<p>6–7</p> <p>-Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane. -Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša. -Tihalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.</p>	<p>4–5</p> <p>-Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo. -Tihalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane. -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo. -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa.</p>	<p>0–3</p> <p>-Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa. -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu. -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. -Dintlha tše nnyane di thekga sererwa. -Ga se a diriša melao ye bohlokwa ya sebopego.</p>
<p>POLELO, SETAELE LE PALOBOHLATSE</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele, morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Tirišo ya polelo le melawana. -Kgetho ya mantšu. -Maswao le mopeleto.</p> <p>MEPUTSO YE 8</p>	<p>7–8</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse. -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee.</p>	<p>5–6</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse. -Tlotlontšu ke ye ntši. -Gantši ga go diphošo.</p>	<p>4</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši. -Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego. -Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetošo molaetša.</p>	<p>3</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane gabotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo. -Tlotlontšu ga se ye ntši. -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe.</p>	<p>0–2</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane. -Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelane le morero le ga nnyane. -Molaetša ga o tšwelele le ga nnyane.</p>